

(מז) וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל־פְּנֵי סְדוֹם וְאֶבְרָהָם הֵלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם:
טז וַיִּקְמוּ מִתְּמֵן גְּבְרִיָא וְאַסְתְּכִיאוּ עַל אִפֵּי סְדוֹם וְאַבְרָהָם אָזַל עִמְהוֹן לְאֶל־וֹאִיָּהוֹן:

כ"ט - וַיִּשְׁקְפוּ • כָּל הַשִּׁקְפָה שֶׁבַמְקָרָא לְרַעָה, חוץ מ־"הַשִּׁקְפָה מִמְּעוֹן קְדָשָׁךְ" (דברים כח), שְׁגֹדוֹל פֶּתַח מִתְּנֹת עֲנִיִּים, שֶׁהוֹפֵךְ מִדַּת הַרְגֵזוֹ לְרַחֲמִים. לְשַׁלְחָם • לְלוֹוֹתָם, כְּסְבוּר: אֹרְחִים הֵם.

(יח) וַיְהִיָּה אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי יוֹנֵי אָמַר הַמְּכַסֵּי אָנָּה מֵאַבְרָהָם דִּי אָנָּה עֲשֵׂה:
יז וַיְהִיָּה אָמַר הַמְּכַסֵּי אָנָּה מֵאַבְרָהָם דִּי אָנָּה עֲשֵׂה:

כ"י - הַמְּכַסֶּה אֲנִי • בַתְּמִיָּהה. אֲשֶׁר אֲנִי עֲשֵׂה • בְּסְדוֹם. לֹא יָפָה לִי לַעֲשׂוֹת דְּבָר זֶה שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ. אֲנִי נִתְתִּי לוֹ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת, וְחַמְשָׁה פְּרָכִין הִלְלוּ שְׁלוֹ הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר: (לעיל ט) "גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן וְגו' בְּאֶזְכָּה סְדוֹמָה וְעַמּוֹרָה וְגו'". קְרָאתִי אוֹתוֹ אַבְרָהָם, אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם, וְאַשְׁמִיד אֶת הַבְּנִים וְלֹא אֹדִיעַ לְאָב, שֶׁהוּא אוֹהֲבִי?.

(יח) וַאֲבָרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גְּדוֹל וְעֲצוּם וְנִבְרָכְוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאֶרֶץ:
יח וְאַבְרָהָם מְהִיָּה יְהִיָּה לְעַם סְגִי וְתַקִּיָּה וַיִּתְּבַרְכוּן בְּדִילָה כָּל עַמְמֵי אֶרֶץ:

כ"ג - וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה • מְדַרְשׁ אַגְדָּה: זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ, הוֹאִיל וְהַזְכִּירוּ, בְּרָכּוֹ. וּפְשׁוּטוֹ: וְכִי מִמְּנוֹ אֲנִי מַעֲלִים, וְהָרִי הוּא חֲכִיב לְפָנַי לְהִיּוֹת לְגוֹי גְּדוֹל וְלִהְתַּבָּרֵךְ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאֶרֶץ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 42)

מְדַרְשׁ אַגְדָּה, הוֹאִיל וְהַזְכִּירוּ בְּרָכּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ (רש"י יח, יח) וְלַעֲלִיל רִישׁ פְּרֻשַׁת נח כְּתַב "הוֹאִיל וְהַזְכִּירוּ סֵפֶר בְּשִׁבְחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ", וְלֹא צִיָּן שֶׁזֶהוּ מְדַרְשׁ אַגְדָּה. וַיֵּשׁ לּוֹמַר, דְּהִנֵּה הַפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט שֶׁל "זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ" הוּא, שֶׁכָּפֵּאֲשֶׁר מִזְכִּירִים צְדִיק יֵשׁ לְשִׁבְחוֹ; וְלָכֵן נִקְטַ שֵׁם "שֶׁנֶּאֱמַר זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ". וְאֵלּוּ כָּאֵן כְּתַב שֶׁכָּפֵּאֲשֶׁר מִזְכִּירִים צְדִיק יֵשׁ לְבָרְכּוֹ, וּמְקוֹר פְּרוּשׁ זֶה הוּא בְּמִדְרַשׁ אַגְדָּה.

(יט) כִּי יִדְעֲתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת־בְּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיָּה יְהוָה עַל־אַבְרָהָם אֶת־אֲשֶׁר־דִּבֶּר עִלְיוֹ:
יט אֲרִי גְלִי קְדָמִי (ג"ר רמב"ן יְדַעְתָּנָה) בְּדִיל דִּי יִפְקֹד יְת בְּנוֹהֵי וְיֵת אֲנַשׁ בֵּיתָה בְּתַרוּהֵי וַיִּשְׁרִיו אֶרְחֹן דְּתַקְנֵן קְדָם יְיָ לְמַעַבְדַּ צְדָקְתָּה וְדִינָא בְּדִיל אִיתִי יְיָ עַל אַבְרָהָם יְת דְּמַלְל עֲלוּהֵי:

כ"ד - כִּי יִדְעֲתִיו • לְשׁוֹן חֲכָה, כְּמוֹ: (רות ב) "מִדַּעַ לְאִישָׁה", (שם ג) "הֲלֹא בַעַז מִדַּעְתָּנוּ", (שמות לג) "וְאֶדְעָךְ בְּשֵׁם". וְאַמְנֵם, עַקֵּר לְשׁוֹן כָּלֵם אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן יְדִיעָה, שֶׁהַמְּחַבֵּב אֶת הָאָדָם מְקַרְבּוֹ אֶצְלוֹ, יוֹדְעוֹ וּמְכִירוֹ. וְלָמָּה יִדְעֲתִיו? "לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה", לְפִי שֶׁהוּא מְצַוֵּה אֶת בְּנָיו עָלָי לְשִׁמְרֵ דְרָכֵי. וְאַם תְּפַרְשֶׁהוּ כְּתַרְגוּמוֹ: יוֹדֵעַ אֲנִי בּוֹ שֶׁיִּצְוָה אֶת בְּנָיו וְגו', אֵינן 'לְמַעַן' נּוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן. יִצְוָה • לְשׁוֹן הוֹה, כְּמוֹ: (איוב א) "כִּכְהָ יַעֲשֵׂה אִיּוֹב", "עַל־פִּי ה' יִחַנּוּ". לְמַעַן הָבִיָּה • כִּךְ הוּא מְצַוֵּה לְבָנָיו: 'שִׁמְרוּ דְרָךְ ה', כְּדִי שִׁיבִיָּה ה' עַל אַבְרָהָם וְגו'. 'עַל בֵּית אַבְרָהָם' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "עַל־אַבְרָהָם", לְמַדְנֵי, כָּל הַמַּעֲמִיד בֶּן צְדִיק - כְּאֵלּוּ אֵינוֹ מֵת.

דעת וקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(יז-יח) הַמְּכַסֶּה אֲנִי וְגו'. וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה. אָמַר אֵילּוֹ לֹא יְהִיָּה עֲתִיד לְהוֹלִיד בְּנִים, לֹא הִיִּיתִי מְגַלָּה לּוֹ מִשְׁפַּט סְדוֹם, כִּי לְאָדָם שְׂמֹת בְּלֹא בְנִים שִׁצְוָה אוֹתוֹן לְשִׁמּוֹר דְּרָךְ ה' וְלַקְבֵּל שָׂכָר, מֵה לּוֹ לְגַלּוֹת מִשְׁפָּטִים, אֶבֶל אַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה וְגו' כִּי יִדְעֲתִיו וְגו', וְלִפִּי שִׁיְהִיָּה לְגוֹי גְּדוֹל, אֲגַלָּה לּוֹ דִּין שֶׁל סְדוֹם, כִּי יוֹדֵעַ אֲנִי בּוֹ כִּי לְמַעַן דִּין שֶׁאֲעֲשֶׂה בְּרַשְׁעִים הַלְלוּ. יִצְוָה אֶת בְּנָיו לְשִׁמּוֹר דְּרָךְ ה' וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיָּה ה' וְגו', וְיִזְכְּרוּ לִירֵשׁ אֶת הָאֶרֶץ, שְׂאֵם לֹא יִהְיוּ שׁוֹמְרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לֹא יִזְכְּרוּ לָוֶה: תורה יט